

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΕ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ
ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ : Α) Ι ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
Β) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΣΤΟΡΙΑ, 24-26 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2022

1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΕΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ

2.ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΥΧΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ,
ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΩΔΩΝΗΣ

Σεβασμιώτατε,

Τα αισθήματά μας εδράζονται στο γεγονός της συνάντησης και εν Κυρίω αναστροφής με εκλεκτούς εκπροσώπους Κληρικούς και λαϊκούς της ευλογημένης περιοχής της Δυτικής Μακεδονίας, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας πάνω στη σπουδαία αυτή δράση, που ονομάζεται «**Θρησκευτικός Τουρισμός**» ή θα μου επιτρέψετε τον πιο δόκιμο και σωστό ορισμό «**ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ**», αλλά και στη δυνατότητα γνωριμίας με τη θρησκευτική παράδοση του τόπου Σας, τη Μοναστική του ιστορία, την πνευματική του ακτινοβολία, τη λατρευτική του ζωή, το πολιτιστικό του υπόβαθρο, όσο και με τις πλούσιες φυσικές ομορφιές, με τις οποίες προίκισε ο Θεός και την περιοχή αυτή.

Αρχικά δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής και της σκέψης όσων ασχολούνται με τον ευαίσθητο αυτό ποιμαντικό τομέα διακονίας της Εκκλησίας ότι **το προσκύνημα δεν είναι μια απλή αφορμή για αναψυχή, αλλά ένα μέσο πνευματικής ανάτασης**, επίσκεψη σε τόπους άγιους, πληρωμένους χάριτος και ευλογίας.

Τέτοια είναι τα προσκυνήματα για την εκπλήρωση ενός τάματος, αλλά τέτοιες θα πρέπει να είναι και οι “**προσκυνηματικές εκδρομές**”, τουλάχιστον εκείνες που διοργανώνονται από την Εκκλησία είτε από τα μικρότερα κύτταρα αυτής, τις Ενορίες, είτε πιο συντονισμένα και πιο οργανωμένα από τις Ι. Μητροπόλεις.

Πέρα από τον σεβασμό στην ιερότητα του χώρου, ο προσκυνητής δεν μεταβαίνει απλώς για να θαυμάσει την αρχιτεκτονική ή τους καλλιτεχνικούς θησαυρούς, αλλά για να αγιασθεί, να ιαθεί, να ωφεληθεί πνευματικά, να συγκεντρωθεί, να συζητήσει, κυρίως όμως για να μετάσχει στη λειτουργική ζωή μιας Μονής ή ενός Ι. Προσκυνηματος. Στη συνειδητοποίηση αυτής της ουσιώδους διαφοράς οφείλει να συμβάλλει και αυτό κάνει και σήμερα η Εκκλησία (Μητροπόλεις, Ενορίες, Ιερές Μονές κλπ) με την παρουσία μας εδώ στην τριήμερη Σύναξή σας, τόσο από τον

Ποιμένα και Άγγελο Επίσκοπο της Τοπικής Εκκλησίας, όσο και από την εκπροσώπηση διά της ελαχιστότητας μου του Επιτελικού Οργανισμού της Εκκλησίας της Ελλάδος της Ιεράς Συνόδου και του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων Αυτής. Χωρίς τη βασική αυτή ποιμαντική μέριμνα και προϋπόθεση, το «προσκύνημα» καταντά μια απλή περιήγηση ή εξεύρεση τρόπου αυξήσεως των οικονομικών εσόδων .

«.....Δεν είναι σπάνιο, μέσα σε ιερούς χώρους και ι. προσκυνήματα να ανοίγει στους επισκεπτομένους μετά πίστεως και ευλαβείας η πύλη του ουρανού. Η επίσκεψη στα θαυμαστά μνημεία της πίστεως, της ευσεβείας και της ορθόδοξης φιλοκαλίας, τα οποία εκπέμπουν ιερότητα και φως, αγγίζει τις ευαίσθητες χορδές κάθε ψυχής. Ποιος άραγε αποχωρεί από ένα μοναστήρι, από ένα βυζαντινό ναό, από το κελί ενός Αγίου, από τον τόπο μαρτυρίου ενός αθλητού της πίστεώς μας, χωρίς να έχει συγκλονισθεί; Πιστεύουμε ότι είναι και για την εικόνα των υπευθύνων του θρησκευτικού τουρισμού ιδιαιτέρως σημαντικό να μη λησμονούν ότι η επίσκεψη πρέπει να συμβάλει κυρίως στην πνευματική ωφέλεια των ανθρώπων ή τουλάχιστον να μην την αγνοεί ή να την ακυρώνει. Όπως έχουμε τονίσει προ καιρού, η επίσκεψη στα εκκλησιαστικά μνημεία μας πρέπει να είναι ο πυρήνας του προγράμματος και όχι το άθυρμα άλλων ψυχαγωγικών και καταναλωτικών δραστηριοτήτων.... Οι διοργανωτές τέτοιων ταξιδιών, Μητροπόλεις, Ενορίες, ταξιδιωτικά Γραφεία, Σύλλογοι, και όσοι φιλοξενούν τους επισκέπτες και προσκυνητές, πρέπει να συνειδητοποιήσουν τη διαφορά μεταξύ της ιεράς αποδημίας και της τουριστικής εξόρμησης. Πάντως, για την Εκκλησία, ο χώρος των ιερών αποδημιών και του θρησκευτικού τουρισμού μπορεί να αναδειχθεί σε ευκαιρία ποιμαντικής παρέμβασης, που προσφέρει πολλές δυνατότητες παρουσίας και μαρτυρίας στον σύγχρονο κόσμο.
Ομιλία Οικουμενικού Πατριάρχου σε εκδήλωση του Επιμελητηρίου Καβάλας περί Θρησκευτικού Τουρισμού (6.9.2022)

Οι Προσκυνηματικές Εκδρομές και όλες αυτές οι δραστηριότητες της Εκκλησίας οφείλουν και πρέπει να γίνονται για τρεις κυρίους λόγους:

α) Ο πρώτος και κύριος λόγος είναι η πνευματική ωφέλεια όλων! Αυτό επιτυγχάνεται τόσο από τη χάρη και την ευλογία που αποκομίζει κάποιος επισκεπτόμενος Ι. Προσκυνήματα, Ι. Μονές και άλλους ξεχωριστούς Ι. χώρους αλλά και γενικότερα είναι ιδιαίτερη ευλογία όσοι αξιώνονται να προσκυνήσουν από κοντά Ι. Σκηνώματα, Ι. Λείψανα, Ι. Εικονίσματα θαυματουργά. Πέρα από τον προσορισμό μεγάλη σημασία έχει και η κατάλληλη προετοιμασία που οφείλει να γίνει στους πιστούς είτε πριν από την αναχώρηση για την πραγματοποίηση ενός προσκυνηματικού ταξιδιού, είτε και διά του μικροφώνου κατά το ταξίδι. Ένα προσκύνημα είναι ένας υπέροχος και ευχάριστος τρόπος ποιμαντικής της Εκκλησίας για να ασκήσει την κατήχησή της σε όσα πολλά αγνοούν οι

πιστοί και τα μέλη μίας Ενορίας ή Μητροπόλεως και να δοθούν λύσεις σε απορίες των πιστών που δεν καταφέρνει κάποιος μέσα σε μία λατρευτική ευκαιρία ή σε κάποια σύναξη ή σε ένα ολιγόλεπτο κυριακάτικο κήρυγμα ή σε μία μηνιαία σχεδόν βάση ομιλιών.

Β) Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο οφείλουν και πρέπει να γίνονται προσκυνηματικές εξορμήσεις είναι η **γνωριμία και η σύσφιξη των σχέσεων πιστών, ενοριτών και μη μεταξύ τους, με τον Επίσκοπό τους και τους Ποιμένες Ιερείς τους**. Μία ακόμη παράμετρος σε αυτό είναι και η ψυχαγωγία με την κυριολεξία της λέξεως (αγωγή της ψυχής) . Είναι γεγονός ότι ιδιαίτερα στις μέρες μας, που οι ρυθμοί της ζωής είναι εξουθενωτικοί και δεν γνωρίζονται οι πιστοί μεταξύ τους, είναι ευκαιρία στο προσκύνημα να γνωριστούν και να συναναστραφούν μεταξύ τους. Είναι άλλο να λες μια καλημέρα και λίγες λέξεις μετά τη Θ. Λειτουργία και να χάνεσαι μέχρι την επόμενη Κυριακή και άλλο να ζεις με τους αδελφούς σου για μία ή περισσότερες μέρες μαζί.. Βέβαια θέλει προσοχή γιατί συμβαίνουν και παρεξηγήσεις και λογομαχίες /διαφωνίες ακόμη και για ασήμαντους λόγους, όπως για μια θέση ή για το τι μουσική θα ακουστεί στο λεωφορείο και εδώ απαιτεί διάκριση και ηγετικές ικανότητες του συνοδού κληρικού για να ειρηνεύει και να επιλύει, ακόμη και να προλαμβάνει τέτοια ζητήματα.

Γ) Και ο τρίτος λόγος για τον οποίο οφείλουν και πρέπει να γίνονται προσκυνηματικές εξορμήσεις είναι και το λιγοστό, αλλά υπαρκτό, οικονομικό όφελος υπέρ του ποιμαντικού έργου μιας Μητροπόλεως ή μιας Ενορίας Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι απαιτείται από όλους τους εμπλεκομένους στη διοργάνωση μίας προσκυνηματικής επισκέψεως και θεωρίας να υπάρχει διαφάνεια στην όλη οικονομική διαχείριση με οικονομικό απολογισμό στους συμμετέχοντες και για το τι απέφερε, αν αυτό έγινε εφικτό οικονομικά με την ποιμαντική αυτή δράση.

Σε μια εποχή κατά την οποία οι άνθρωποι ταξιδεύουν όλο και πιο συχνά προκειμένου να ξεκουράσουν το πνεύμα τους, είναι ανάγκη οι προσκυνηματικές περιηγήσεις να διατηρήσουν τον πνευματικό τους χαρακτήρα, στον αντίποδα της εμπορευματοποίησης, προς την οποία πιέζουν οι παράγοντες του Τουρισμού. Προτεραιότητα για τις Προσκυνηματικές Περιηγήσεις παραμένει και πρέπει να παραμένει η πνευματική ανάταση και καλλιέργεια, χωρίς να αποκλείονται από το πρόγραμμα των Περιηγήσεων αυτών και όσα δεν βλάπτουν την ψυχή, όπως ο χρόνος για ψώνια, περιπάτους και σωστή διασκέδαση και ψυχαγωγία.

Θα μου επιτρέψετε να κλείσω τη σύντομη αυτή κατάθεση των λίγων και απλών σκέψεών μου της 20ετούς εμπειρίας μου στον Ποιμαντικό Τομέα της αναπτύξεως, αναδείξεως και προβολής των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων με τις εξής σοφές σκέψεις και ποιμαντικές διαπιστώσεις έτσι όπως αποτυπώθηκαν **στο τελευταίο Μήνυμα** του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου, τον περασμένο Οκτώβριο του έτους 2022, στην έναρξη των μαθημάτων των Μεταπτυχιακών Φοιτητών της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης οι οποίοι ειδικεύονται σε θέματα Ποιμαντικής και Απασχολήσεως στο Τομέα των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων.

Τόνισε λοιπόν ο Μακαριώτατος: «..... Οι Προσκυνηματικές Περιηγήσεις της Εκκλησίας έχουν στόχο να προετοιμάζουν δρόμους ειρήνης, δικαιοσύνης και σεβασμού, ανάμεσα στους λαούς και τον κάθε διαφορετικό άνθρωπο χωρίς διακρίσεις, αλλά με διακριτικότητα. Η Χριστιανική Πίστη μας χάρις στη δισχιλιετή παράδοσή Της, κατευθύνει όλους όσοι εργάζονται και ασχολούνται με το θέμα αυτό. Τα Χριστιανικά Προσκυνήματα, αλλά και οι Ι. Μονές, αποτελούν τους ιδανικούς χώρους επισκέψεως όχι με την απλοϊκή μορφή και τον σκοπό της θεάσεως όμορφων τοπίων, ούτε κάποιων υπολειμμάτων του ενδόξου ιστορικού παρελθόντος, αλλά της ανακαλύψεως της ζωντανής και ανθηρής χριστιανικής κοινότητας και της βιώσεως ενός αυθεντικού τρόπου χριστιανικής ορθόδοξου ζωής και μαρτυρίας.

Η Εκκλησία της Ελλάδος, μέσω των θεσμικών οργάνων Αυτής και του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Ιεράς Συνόδου, της Διοικούσης Επιτροπής του και των πολύτιμων Στελεχών μας, Κληρικών και Λαϊκών, επιτελεί κατά την τελευταία εικοσαετία ένα πρωτόγνωρο, πολύπλευρο και πολυσήμαντο ποιμαντικό έργο στον τομέα της αναπτύξεως και προβολής των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων, των Εκκλησιών, Ι. Μονών και Ι. Προσκυνημάτων, συμμετέχοντας με άμεσα θετικά αποτελέσματα και πλήρη επιτυχία, σε επιστημονικά προγράμματα και δράσεις τοπικού, περιφερειακού, εθνικού και διακρατικού επιπέδου, τα οποία προάγουν τον Ορθόδοξο Χριστιανικό Πολιτισμό.

Το ξέσπασμα της πανδημίας του Covid-19 πριν από τρία χρόνια και τα αναγκαία περιοριστικά μέτρα, με στόχο τον περιορισμό των θανατηφόρων συνεπειών, επηρέασαν τους ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη με αποτέλεσμα να αναστείλουν προσπάθειες γνωριμίας με νέους τρόπους και να βρύνε νέους τρόπους προσεγγίσεώς τους. Την αμφιβολία, ανησυχία και αβεβαιότητα της πρώτης περιόδου του 2020 διαδέχθηκε ένα χρόνο μετά η ελπίδα του εμβολιασμού και των θετικών αποτελεσμάτων αυτού. Τώρα **ήρθε η ώρα να βαδίσουμε σε μία νέα κανονικότητα κινήσεων και επικοινωνίας μεταξύ μας**, να συνεχίσουν να συνεργάζονται από κοινού όλοι οι Φορείς που έχουν την ευθύνη της αναπτύξεως

και προωθήσεως των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων για την οργάνωση και εφαρμογή ενός νέου στρατηγικού σχεδιασμού του Θρησκευτικού Τουρισμού εν γένει. Ο σχεδιασμός αυτός πρέπει **και να ατενίζει το μέλλον** και να είναι απολύτως ρεαλιστικός στην βάση των σημερινών δεδομένων. Θα πρέπει να βασίζεται στο «δέσιμο» της θεωρίας και της μέχρι πρότινος πράξεως, αλλά πλέον σε συνάρτηση με τις νέες επιστημονικές γνώσεις και με τις νέες επαγγελματικές εμπειρίες, οι οποίες δεν μπορούν να παραμείνουν ανεπηρέαστες από τα σύγχρονα γεγονότα.

Είναι αναγκαίο να οργανωθούμε όλοι μας, ώστε να διαπιστώσουμε σε ποιον βαθμό και με ποιον τρόπο ο **Covid-19** επηρέασε, μεταξύ άλλων, τα κίνητρα και την συμπεριφορά των εκατομμυρίων επισκεπτών σε Θρησκευτικά Μνημεία παγκοσμίως. Η οργάνωση των Θρησκευτικών Περιηγήσεων οφείλει και πρέπει να βασίζεται στον σεβασμό της προσωπικότητας και της ακεραιότητας της ζωής των επισκεπτών. **Η τουριστική μονοκαλλιέργεια και η θεματική αποκλειστικότητα ανά περιοχές ανήκουν πια σε έναν άλλο κόσμο.** Η δικτύωση και συνέργεια μεταξύ Θρησκευτικών Προορισμών και Πολιτιστικών και Θρησκευτικών Μνημείων, είτε ενδοπεριφερειακά είτε μεταξύ Περιφερειών ή μεταξύ Κρατών και κυρίως μεταξύ όλων των Φορέων που σχετίζονται με αυτό που ονομάζουμε Θρησκευτικό και Πολιτισμικό Τουρισμό, μπορεί και οφείλει να αποτελέσει πολλαπλασιαστικό παράγοντα θρησκευτικών επισκέψεων. **Αν μας δίδαξε κάτι η πανδημία του 2020 είναι ότι πρέπει να προβλέπουμε ευέλικτες εναλλακτικές λύσεις και συνεργασία όλων.**

Ο αδιαπραγμάτευτος σεβασμός του ιερού χαρακτήρα των κάθε μορφής και εποχής Θρησκευτικών και Πολιτιστικών Μνημείων, στοιχείων και προορισμών οφείλει να αποτελεί προτεραιότητα, στην Εκκλησία της Ελλάδος.....».

Κλείνοντας, θέλω από καρδιάς να ευχαριστήσω τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη **Καστορίας κ Καλλίνικο**, τόσο για την πρόσκληση και την τιμή Του προς το πρόσωπό μου να είμαι αυτές τις ημέρες κοντά σε αυτά τα έργα σας, όσο και κυρίως τη διάθεσή Του να συνεργαστεί με τη Διοικούσα Επιτροπή του Συνοδικού Γραφείου Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Ι. Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος στις πολλές στοχευμένες δράσεις αναδείξεως, προβολής και επισκεψιμότητας σε προσκυνηματικούς τόπους και δρόμους της Πατρίδας μας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλονται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και ειδικότερα στον Περιφερειάρχη Αξιότιμο κ Γεώργιο ΚΑΣΑΠΙΣΗ για τις εύστοχες πρωτοβουλίες του και την Ερίτιμο συνεργάτη του Αντιπεριφερειάρχη κ. Δέσποινα Κοζατσάνη, στον Εντιμότατο Δήμαρχο Καστορίας και τους άλλους φίλους Δημάρχους της ευρύτερης περιοχής για την ενεργή συμμετοχή τους στην προσπάθεια ανάδειξης των

Προσκυνηματικών Περιηγήσεων και του Θρησκευτικού Τουρισμού γενικότερα, οι οποίοι σωστά διαπιστώνουν ότι η κοινή συνεργασία της Τοπικής Εκκλησίας, των Τοπικών Φορέων και των Τουριστικών Υπηρεσιών της περιοχής με τους παράγοντες του Τουρισμού, που μας πλαισιώνουν μπορεί τελικά να επιφέρει πολλαπλά οφέλη, όχι μόνο οικονομικά, για τον ευλογημένο και ξεχωριστό αυτόν τόπο της Πατρίδας μας και σίγουρα μπορούμε όλοι να συνεισφέρουμε μέσα από τις εμπειρίες και γνώσεις μας στην καλύτερη δυνατή οργάνωση και επιτυχία και αυτού του εγχειρήματος.

Στην Επίσημη Ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος www.ecclesia.gr μπορείτε να δείτε ένα πολύ πλούσιο υλικό που αφορά κάθε πτυχή των Προσκυνηματικών Περιηγήσεων και προσωπικά και εδώ και πάντα είμαι και θα είμαι στη διάθεσή σας για να συζητήσουμε κάθε απορία και προβληματισμό σας. Ευχαριστώ για την υπομονή σας να με ακούσετε.

†Αρχιμανδρίτης Σπυρίδων Κατραμάδος